

Svensk Vindenergis samrådsyttrande angående Havs- och vattenmyndighetens förslag till havsplaner

Svensk Vindenergi välkomnar Havs- och vattenmyndighetens arbete med havsplanerna. Myndigheten har arbetat på ett nytänkande, professionellt och konstruktivt sätt för att utarbeta förslagen till havsplaner som lägger grunden för långsiktigt hållbart användande av haven.

Sverige ska ha ett 100 procent förnybart elsystem år 2040. För att det ska förverkligas måste elnät och förnybar elproduktion byggas ut. Enligt Energimyndigheten kommer 80-120 TWh ny förnybar energiproduktion behöva byggas ut till 2045 då kärnkraften beräknas ha fasats ut. Närmare 100 TWh av dessa kommer att ersättas av ny vindkraft som behöver byggas på 2030-talet, enligt Energimyndighetens bedömning ([juni 2018](#)).

Ett 100 procent förnybart elsystem ska enligt Energiöverenskommelsen vara ”robust, ha hög leveranssäkerhet, ge låg miljöpåverkan och leverera el till konkurrenskraftiga priser”. Ett sådant elsystem kräver marginaler, som den havsbaserade vindkraften kan leverera.

Den havsbaserade vindkraften kommer inte att få del av elcertifikatsystemet, då systemet beräknas vara fulltecknat vid utgången av 2018 sett till beslut om investeringar. En framåtsyftande havsplan och slopande anslutningskostnader, är därför en förutsättning för att havsbaserad vindkraft ska kunna byggas ut och målet om ett 100 procent förnybart elsystem nås till år 2040.

Sammanfattning:

- **Utgå från samexistens mellan intressen (användningar) för att undvika stoppområden.** Många intressen delar på utrymmet i havet. Utgångspunkten bör vara samexistens och konstruktiv utveckling som möjliggör hållbart användande av haven för flera aktörer.
- **Planera för framtidens energisystem - möjliggör stora områden för energiutvinning.** Vindkraft till havs har flera fördelar för Sveriges försörjningstrygghet vid omställningen. Storskalig etablering ger ekonomiska fördelar och underlättar planering av nätanslutning.
- **Tillvarata projekt för byggnation i närtid.** Ur klimatsynvinkel är det bråttom att ersätta fossil energi, men att ställa om energisystemet tar tid. Möjliggör därför tillvaratagandet av befintliga projekt för att etablera en konkurrenskraftig utbyggnad i Sverige.
- **Vindkraften är hållbar ekologiskt, ekonomiskt och socialt.** Vindkraften har ett relativt litet och reversibelt ekologiskt avtryck, men skapar ekonomiska och sociala värden.
- **Underlaget behöver uppdateras.** Vindkraften utvecklas mycket snabbt. Produktionskostnaden på havsbaserad vindkraft sjunker och den landbaserade vindkraften har byggts ut snabbare än förväntat. Delar av Hav- och vattenmyndighetens underlag är inaktuellt och riskerar att leda till felaktiga antaganden och slutsatser.
- **Beakta tillståndsprocessen – undvik dubbelprövning.** Varje potentiell vindkraftspark tillståndsprövas i enlighet med miljöbalkens omfattande krav och den samlade påverkan avvägs mot samhällsintressen. Havsplanen behöver inte bedöma samma detaljerade aspekter utan kan fokusera på att skydda havet som helhet på lång sikt.

Svensk Vindenergi kommentarer till myndighetens frågor:

- A. Planens ställningstagande om användning i olika områden
- B. Ytterligare konsekvenser relevanta för havsplanering som behövs i MKB:erna och hållbarhetsbedömningarna
- C. Ytterligare befintliga planerings- eller kunskapsunderlag som grund

A. Planens ställningstagande om användning i olika områden

Utgå från samexistens mellan intressen (användningar) för att undvika stoppområden

Havsmyndigheten har en viktig roll för den långsiktiga planeringen för helheten av Sveriges vatten. Trots det kommer havsplanerna bara att vara vägledande. Svensk Vindenergi befarar mot bakgrund av erfarenhet, att områden som i havsplanerna pekas ut för andra intressen än energiutvinning, kommer att tolkas som stoppområden mot havsbaserad vindkraft då andra instanser ska använda havsplanerna.

Havsplaneringen har år 2050 som mål. Många förutsättningar kommer att ändras till dess. Klimatförändringarna kommer att bli tydligare, tekniska innovationer kommer att ändra ramarna för det möjliga. Svensk Vindenergi förordar att planerna i större utsträckning håller öppet för en fortsatt teknikutveckling genom att peka ut större områden för energiutvinning och genom att betona kravet på konstruktiv samverkan mellan olika intressen, snarare än att peka ut mindre skilda områden för olika intressen.

Många av de utpekade områdena för *Energiutvinning* (E) har också fått beteckningen *Särskild hänsyn till försvaret* (f). Det finns goda exempel på att vindkraft och försvarsintressen har samverkat och utarbetat tekniska lösningar för att samexistera i ett område, t.ex. gällande radarlösningar. Men det finns också en stark oro för att samexistens inte kommer att prioriteras. Vindkraftbranschen har lång erfarenhet av exempel där vindkraft omöjliggjorts p.g.a. utebliven dialog p.g.a. försvarets bristande resurser för vindkraftärenden.

Försvarsberedningens betänkande [Motståndskraft](#) konstaterade i slutet av 2017 att den svenska energiförsörjningen med ett fåtal stora elproduktionsanläggningar, medför sårbarhet i händelse av hot mot landet. Havsbaserad vindkraft, till stor del lokaliserad i södra Sverige, skulle bidra till ökad regional försörjningsförmåga och minskad sårbarhet.

Ett annat exempel på att användningar kan samverka inom ett område, är att vindkraftfundament till havs har visat sig bilda skyddande miljöer och därmed haft god effekt på fiskförnyring. Det finns teknik som minskar konflikter mellan intressen och nytänkande lösningar som möjliggör samexistens mellan samtliga användningar.

Planera för framtidens energisystem - möjliggör stora områden för energiutvinning

Havsbaserad vindkraft ger en stabil tillgång till förnybar energi med ett litet ekologiskt avtryck, men investeringen i etableringsfasen är betydande. För att möjliggöra havsbaserad vindkraft, behöver man etablera storskaliga projekt eller kluster av projekt. Det är också en förutsättning för att etablera en samlad nätanslutning som ger både ekologiska och samhällsekonomiska fördelar. Eftersom nätanslutning till land är en förutsättning för energiutvinning till havs, behövs till havsplanerna ett uppdaterat underlag för möjliga punkter för nätanslutning i ett framtidsscenario, t.ex. till 2035.

Svensk Vindenergi instämmer med Energimyndigheten i bedömningen att de utpekade områdena för energiutvinning sannolikt inte räcker p.g.a. kumulativa hinder: Då vindkraftprojekt tillståndsprövas är det svårt att väga vindkraftens nytta, som är global eller nationell, mot intrånget, som är lokalt. När

nyttan inte vägs in, trängs vindkraften ofta bort från goda vindlägen av kommunalt veto, försvarsmaktens restriktioner, övertolkning av artskyddsförordningen, andra riksintressen etc. Försvarsmaktens restriktionsområden har det senaste året utökats från 30 till 45 procent av Sveriges yta. Det kommunala vetot kvarstår, trots kritik från Energimyndigheten och Naturvårdsverket. Två tredjedelar av vindkraftsprojekten faller bort i miljöprövningsdelegationerna.

Svensk Vindenergi förordar samexistens mellan intressen, utpekande av större områden och att riksintresseområden för vindbruk samt områden där vindkraft idag planeras eller pågår prioriteras. Energimyndigheten kommer att börja en revidering av riksintresseområden för vindbruk i slutet av 2018.

Tiden är knapp för klimatåtgärder. Den första havsplanen måste ge plats för havsbaserad vindkraft som kan realiseras i närtid

I Havs- och vattenmyndighetens underlag framgår att havsbaserad vindkraft bidrar till att hejda klimatförändringarna och därmed bidrar till att skydda havens ekologiska värden långsiktigt. Havs- och vattenmyndigheten spelar genom havsplanerna en central roll för att skapa förutsättningar för att detta klimateffektiva energislag ska kunna komma igång i tid för att motverka klimatförändringarna.

Havsbaserad vindkraft i Nordsjön har under de senaste åren tydligt visat kraftig utveckling mot lägre kostnad genom teknikutveckling, effektiviserad leverantörskedja och finansieringslösningar. Det är genom tydliga ambitioner, samordning mellan privata och statliga aktörer och konkreta projekt som denna utveckling varit möjlig, t.ex. genom North Sea Declaration. Men Sverige skiljer sig från de länder som satsat i Nordsjön: Exempelvis Holland, Tyskland och Storbritannien använder centraliserat auktionssystem, medan Sverige har en decentraliserad utvecklingsmodell och förlitar sig på att näringslivet ska bygga ut vindkraften till havs. Vindresursen och investeringsviljan finns, men för att utbyggnaden ska komma tillstånd, måste Sverige prestera tydlig långsiktig planering som [Baltic Sea Declaration](#) och havsplaner som ger utrymme för havsbaserad vindkraft.

Enligt aktuella beräkningar från IRENA, International Renewable Energy Agency, behöver utbyggnaden av förnybara energikällor gå sex gånger fortare för att man globalt ska kunna nå uppvärmningsmålet om maximalt 2 grader (april 2018). Energimyndigheten har tidigare konstaterat att havsbaserad vindkraft kan komma att fylla en roll i energisystemet kring år 2030. Med tanke på hur lång tillståndsprocessen är och hur omfattande investeringar som måste till för att ta fram ett tillstånd till havsbaserad vindkraft, måste befintliga projekt tillvaratas och realiseras för att kunna driftsätta till 2030. Områden med närhet till goda nätanslutningspunkter på land och närhet till land behöver prioriteras upp för energianvändning.

Om Sverige ska uppnå utveckling och implementera teknik som hindrar negativa klimateffekter, är det viktigt att havsplanerna inte hindrar utan tydligt underlättar för projekt som tas i drift i närtid så att utbyggnaden i Sverige startar. Det kan man behöva beakta när man väger vindkraften mot andra användningar i havsplanerna.

B. Ytterligare konsekvenser relevanta för havsplanering som behövs i MKB:erna och hållbarhetsbedömningarna

Vindkraften är hållbar ekologiskt, ekonomiskt och socialt

MKB saknar perspektivet att intressen aktivt kan samverka konstruktivt. Det är inte konstigt eftersom det är respektive intresse som har störst kunskap om ny teknik och möjliga lösningar. MKB tar upp ett exempel: Att blå bioteknik och havsbaserade vindkraftverk kan samexistera. Se några andra exempel under punkt A. *Samexistens*. Utgångspunkten i MKB bör vara att olika intressen (användningar) ska samexistera på ett hållbart sätt med modern teknik.

Förutom den uppenbara klimatnyttan och minskade utsläpp till luft från förbränning, har den fysiska installationen av havsbaserad vindkraft möjliga fördelar för övriga användningar, t.ex. som plattform för miljöövervakning eller infångning av marint skräp. Dessutom kan man återställa platsen då klimatförändringarna hejdat eller bättre teknik uppfunnits.

Sverige som helhet tjänar på en omställning till förnybar energi. För varje krona som investeras i omställningen till ett förnybart energisystem, får samhället tillbaka fyra, visar en beräkning från Boston Consulting Group ([jan. 2018](#)). Fram till idag har ca 70 miljarder kronor investerats i svensk vindkraft. Det handlar företrädesvis om utländskt kapital från långsiktiga investerare som pensionsfonder som bidrar till svensk energiomställning. Svensk vindenergi uppskattar att ca 210 miljarder kronor kommer att investeras fram till år 2040 för att nå 60 TWh vindkraft.

Vad som uppfattas som *attraktiva livsmiljöer* kan ändras. I vindkraftens barndom var många oroad för att landskapsbilden skulle förändras och förfulas av vindkraft. Idag visar undersökningar från SOM-institutet vid Göteborgs universitet att 80 procent av svenskarna vill satsa mer eller lika mycket som idag på vindkraft ([2017:37](#)).

Etablering av vindkraft till havs medför nya arbetstillfällen och näringslivsutveckling i närliggande hamnar. Av logistiska skäl, skulle det behövas en hamn anpassade för utbyggnaden av havsbaserad vindkraft i Östersjön. Med en aktiv satsning, kan en sådan knutpunkt hamna i Sverige. Antal arbetstillfällen som genereras inom havsbaserad vindkraft i Sverige, kommer att bero på hur aktivt man satsar på utbyggnaden nationellt. Byggsfasen är oerhört arbetsintensiv, men driftfasen är länge. Till lands behöver man en servicetekniker per fem vindkraftverk. Redan idag är det brist på servicetekniker. Till havs bedöms servicebehovet vara större. Dessutom tillkommer indirekta arbetstillfällen. Sverige har en historisk tradition av att bo och livnära sig på kusten. Arbetstillfällen inom havsbaserad vindkraft kommer att medföra möjlighet för flera att bo kvar i kustmiljö och få ett maritimt arbete, vilket skapar social hållbarhet. Som exempel kan nämnas Landskrona där det tidigare varvsområdet nu används till tillverkning av vindkrafttorn.

C. Ytterligare befintliga planerings- eller kunskapsunderlag som grund

Uppdatera underlaget med aktuella data och förutsättningar

Utvecklingen av havsbaserad vindkraft har överträffat alla förväntningar i Europa: Kostnaden reducerades dramatiskt under 2017. Det är av yttersta vikt att de första havsplanerna baseras på aktuella data både vad gäller tekniska möjligheter, kostnader, aktuella stödsystem och platsspecifik information.

Havsplanerna är en möjlighet att tillvarata och samla all den platsspecifika detaljkunskap som samlats in av respektive projektör i varje MKB och tillståndsansökan som t.ex. inventeringar av naturvärden, djurliv, bottenbeskaffenhet med mera. Det är viktigt att konsekvensbedömningarna baseras på aktuellt material och att det finns en uppenbar spårbarhet i hur bedömningarna gjorts och på vilket underlag.

En politisk majoritet i riksdagen står bakom Energiöverenskommelsen. Den sista delen av genomförandet av överenskommelsen är slopande av anslutningskostnader för havsbaserad vindkraft för att främja utbyggnaden. Sedan Energiöverenskommelsen träffades, har kostnadsbilden för havsbaserad vindkraft förändrats radikalt till det lägre i omgivande länder genom effektivisering och storskalighet, men i Sverige har den snabba utbyggnaden av förnybar energiproduktion gjort att havsbaserad vindkraft inte kommer att få del av elcertifikatsystemet.

EU:s nya bindande mål om 32 procent förnybar energi till år 2030 kommer att öka efterfrågan på vindkraft byggd i goda vindlägen. Se även under punkt A och B för uppgifter om aktuella förutsättningar.

Beakta tillståndprocessen – undvik dubbelprövning

Vid varje tillståndsprövning av ett vindkraftprojekt kräver tillståndsmyndigheten inventeringar och underlag på det specifika området baserat på miljöbalkens omfattande krav. Tillståndsmyndigheten tar in remissvar från en lång rad motstående intressen och gör slutligen en sammanvägd nytto-bedomning ur ett samhällsperspektiv inför ett eventuellt tillstånd till vindkraft. De motstående intressen som får yttra sig är, bland många andra, de som betecknas som *användningar* i havsplanerna. En vindkraftprövning ska passera många motstående intressen, långtgående miljökrav, långa handläggningstider samt nätanslutningsprocess och i många fall blir det inget vindkraftprojekt på grund av dessa kumulativa hinder.

Det blir en form av dubbelprövning om man redan i havsplanerna utesluter vindkraft från vissa områden på grund av t.ex. fågelförekomst. Svensk Vindenergi förordar att havsplanerna har ett mer översiktligt och långsiktigt helhetsperspektiv och låter tillståndsprövningen fortsätta att hantera prövningen av de lokala förutsättningarna i enlighet med miljöbalken.

Som en relativ ung näring, ställs mycket höga krav vid en vindkraftprövning om man jämför med andra näringar som har funnits längre och som åtnjuter acceptans av hävd.

Tillståndprocessen för vindkraft behöver förenklas, inte involvera ännu fler element. En mer komplex process med många hinder gör att vindkraft kommer att byggas på ställen med sämre förutsättningar, vilket medför större avtryck, och att klimatmålen inte nås på ett hållbart sätt.

Stockholm, 2018-06-25

Charlotte Unger Larson
vd, Svensk Vindenergi

Beatrice Teurneau
ansvarig havsbaserad vindkraft